

Alžbeta Ošvátová (* 1935)

"Tri týždne sme sa ukrývali v horách a pivniciach," spomína pamätníčka. Dnes k nám podobné svedecké výpovede doliehajú spoza našich východných hraníc. Nepoučili sme sa. Zvykli sme si na mier, na jeho nezvratiteľnosť, prestali sme byť ostražití, prestali sme si vážiť túto nesmierne významnú hodnotu.

Vzhľadom na prebiehajúcu vojnu na Ukrajine sa príbeh pani Ošvátovej javí ako mimoriadne aktuálny. Popisuje hrôzy, ktorým boli vystavení obyvatelia obce Čičmany i priľahlých obcí. Priebeh II. svetovej vojny a najmä Slovenského národného povstania úplne zmenil život obyčajných ľudí. Boli svedkami násilných činov nemeckých vojsk, mnohí prišli o životy, strechy nad hlavou, hospodárstvo, svoj domov. Napriek tomu boli odhodlaní bojovať za slobodu a mier. Hrdinskými činmi dokazovali svoj odpor voči agresorovi.

S celým jej príbehom sa môžete oboznámiť tu:

 príbeh

 podcast

Aktivita 1

Denník

Téma:

príbehy 20. storočia, II. svetová vojna, odboj počas SNP, ľudské práva a slobody, domov, demokracia a totalita

Cieľ:

na „malých príbehoch“ demonštrovať našu minulosť, utvárať historickú pamäť, rozvíjať čitateľskú gramotnosť, kritické myslenie, rozvíjať schopnosť interpretovať posolstvá príbehov, analyzovať texty, písať rôzne druhy textov

Pomôcky:

príbeh pamätníčky, dokumenty a obrázky zobrazujúce II. svetovú vojnu, SNP, potlačenie SNP, dataprojektor, PC, internet, záznamový hárak,

Postup

- Na úvod aktivity sa orientujeme na udalosti odohrávajúce sa za našimi hranicami, vojnu na Ukrajine.
- Zaujímame sa o názory detí na vojnové konflikty. Pokiaľ chcú hovoriť, poskytneme im priestor, aby mohli zdieľať svoje pocity v súvislosti s vojnou na Ukrajine. Dáme im možnosť pomenovať pocity strachu, hnevu, úzkosti, ktoré v nich situácia vyplavila.
- Uistíme ich, že pocity, ktoré prežívajú, sú prirodzenou reakciou.
- Vypočujeme ich a diskutujeme s nimi o všetkom, čo ich v tejto súvislosti zaujíma. Poskytujeme len pravdivé, overené informácie tak, aby im rozumeli, veku primeraným spôsobom i obsahom.
- Upozorníme ich na zavádzajúce, konšpiratívne informácie, hoaxy a dezinformácie. Sprevádzame ich v zorientovaní sa v informáciách, ktorými sú zahltení.
- Cez optiku súčasnosti sa prenesieme do minulosti a pýtame sa ich, či poznajú príbehy z našej nedávnej minulosti, v ktorých boli civilisti zasiahnutí vojnou a museli jej obetovať život.

I. ČASŤ: Spoločne si priblížime tému II. svetovej vojny, SNP, odboja, jeho potlačenia i následkov na civilné obyvateľstvo.

- Motivujeme ich k oboznámeniu sa s príbehom pamätníčky. Oboznamujeme sa s príbehom spôsobom, ktorý je cieľovej skupine žiakov najbližší. Príbeh podporíme fotodokumentáciou pamätníčky z databázy www.memoryofnations.eu alebo môžeme doplniť filmovými ukážkami a fotografiami z rôznych archívov, viažucich sa k spomínanému obdobiu.

II. ČASŤ:

- Po podrobnom oboznámení sa s príbehom vyzveme žiakov, aby si skúsili predstaviť, že sa na chvíľku stanú pamätníčkou, následne ich vyzveme, aby vybrali niektorú časť príbehu a pokúsili sa písať v jej mene vo vybratom období fiktívny denník.

- Požiadame ich, aby sa na chvíľku skúsili preniesť v čase, ocitli sa v jej koži a predstavili si, čo by si asi zapísala do svojho denníka v daných momentoch jej života. Necháme sa unieť predstavivosťou, fantáziou, ale zároveň musíme dodržať historické reálie a držať sa príbehu.
- Dáme im inštrukciu, aby pri spracovávaní denníka využívali rôzne dostupné fakty a informácie z virohodných zdrojov (učebnice, encyklopédie, knihy, krátke filmy, dokumenty...) , využívali priestorové, časové reálie a nimi dopĺňali informácie z príbehu.
- Po dôkladnom uvážení sa rozhodneme, či zadáme prácu jednotlivcom alebo zadanie poskytneme malým skupinám žiakov.
- Vyberieme si, či prácu zadáme ako projektovú úlohu v dlhšom časovom horizonte alebo ju budú žiaci vypracovávať počas vyučovania.

III. ČASŤ: Po splnení úlohy žiaci prezentujú svoje verzie denníkov. Snažíme sa zapojiť všetkých žiakov. Môžeme všetky denníky zhromaždiť, porozkladať a následne usporiadať podľa časovej následnosti tak, ako sa udalosti odohrávali v príbehu pamätníčky.

- Žiaci postupne čítajú vybrané časti denníkov.
- Reflektujú svoje pocity, ako sa im takýmto spôsobom pracovalo s témou a príbehom, aký to malo pre nich význam, čo ich najviac zaujalo, čo sa im javilo ako najťažšie, aké vidia súvislosti so súčasnosťou, aký odkaz by z tejto práce a príbehu formulovali.
- V záverečnej časti sa rozprávame o tom, že za rozhodnutia a kroky niektorých štátov nie sú zodpovední obyčajní občania a nesmieme svoj hnev prenášať na nich.
- Zo zhotovených denníkov a príbehu môžu pripraviť školský kútik, nástenku a prezentovať výsledky práce i príbeh pamätníčky na školskej, komunitnej, miestnej úrovni.
- Pýtame sa ich, či niekto pozná niekoho z Ukrajiny, kto je vojnou zasiahnutý, kto je momentálne v ich susedstve, meste. Ak žiaci prejavia záujem, ponúkneme im možnosť pomáhať. Nasmerujeme ich na organizácie, ktoré v tomto čase poskytujú v regióne pomoc. Môžeme aj spoločne vymyslieť spôsob, ako by sme mohli byť nápomocní.

Aktivita 2

Kolektívna postava

Téma:

príbehy 20. storočia, II. svetová vojna, odboj počas SNP, ľudské osudy počas vojny, domov, solidarita a pomoc, vojna a mier, dramatická výchova

Cieľ:

utvárať reálne predstavy o našej minulosti na základe príbehov preživších, rozvíjať asociácie a predstavivosť o vzdialených, ale dôležitých momentoch z našej histórie, upevňovať znalosti z histórie, analyzovať texty, vyhľadávať informácie

Pomôcky:

príbeh pamätníčky, tabuľa/flipchart, PC, internet, záznamový hárok, voľný priestor

Postup

- Žiakov oboznámime s príbehom spôsobom, ktorý je cieľovej skupine žiakov najbližší (etapovité, kolektívne, individuálne čítanie, vypočutie podcastu, vypočutie zvukových klipov a prehliadka fotografií k príbehu v databáze www.memoryofnations.eu).
- Požiadame ich, aby sa zamysleli nad témami a pojmi, ktoré v príbehu odzneli, a zadefinovali, pomenovali ich. Spoločne na tabuľu/flipchart zaznamenávame všetky témy a pojmy, ktoré odzneli.
- Vyzveme žiakov, aby sa o téme a pojmoch príbehu pokúsili vyhľadať čo najviac informácií z dostupných vierohodných zdrojov.
- Svoje zistenia stručne zaznamenávajú na záznamový hárok.
- Snažíme sa takto utvoriť reálnu predstavu o tom, v akej dobe žila pamätníčka, aké boli historické súvislosti, ktoré ovplyvnili jej život.
- V ďalšej časti využijeme techniku „Kolektívna postava“, ktorá sa používa v prípadoch, keď chceme stvárniť postavu, ktorá je hráčom vzdialená vekom, situáciou, časom, ale zároveň je dosť dôležitou pre úlohy, ktoré si stanovujeme.
 - Žiakov sústredíme do kruhu tak, aby tesným kontaktom vznikol pocit jedného celku, v tomto prípade uceleného príbehu.
 - Žiakov vyzveme, aby premýšľali v duchu postavy príbehu, pokúsili sa predstaviť si jej myšlienkový svet.
 - Žiaci následne vyslovujú striedavo repliky, vety zo života pamätníčky v duchu danej postavy.
 - Takto si spoločnými silami opätovne, ale v inej podobe, predstavíme príbeh.
 - Žiaci sa navzájom dopĺňajú, ak sa im zdá, že niektorá informácia neodznela, alebo im napadá niečo ďalšie v súvislosti s vyslovenými replikami.

- Spoločne pradieme niť života a pomáhamo žiakom vytvoriť si predstavu o živote v našej nedávnej minulosti.
 - V záverečnej časti sa sústredíme na reflexiu. Pýtame sa žiakov, aké nové poznatky si z aktivity odnášajú, čo si myslia o takomto spôsobe utvárania historickej pamäte, ako sa počas aktivity cítili.
 - Rozvíjame schopnosť interpretovať posolstvo príbehu využitím prvkov dramatickej výchovy, uvažovať nad minulosťou vo vzťahu ku vlastnej skúsenosti.
- Kladieme im otázky: Ako sa vám príbeh páčil? Ktorá časť príbehu sa vám obzvlášť vryla do pamäte? Prečo? Ako podľa vás vyzeral obyčajný deň pamätníčky počas vojny? Ako zasiahla vojna do jej zvyčajných povinností? Čo si asi pamätníčka počas vojny každodenne želala? Aký dopad mali zážitky z vojny na ďalší život pamätníčky po skončení vojny? Čo a ako sa zmenilo v jej vnímaní života po vojne? Aký význam má v živote pre nás mier? Kedy sa mení optika vnímania tejto hodnoty a prečo?
 - Na záver sa môžete inšpirovať úvodnou časťou predchádzajúcej aktivity a ozvíjať aktuálnu tému vojny na Ukrajine.